

Fastleger opplever nytte av Gjør kloke valg

LEGELIVET

KARIN ISAKSSON RØ

karin.ro@lefo.no

Karin Isaksson Rø er ph.d., spesialist i arbeidsmedisin og seniorforsker ved Legeforskningsinstituttet.

JØRGEN BREIVOLD

Jørgen Breivold er spesialist i allmennmedisin og ph.d.-kandidat ved Institutt for global helse og samfunnsmedisin, Universitetet i Bergen.

Gjør kloke valg-kampanjen har gjort det enklere å redusere overdiagnostikk og overbehandling i egen praksis, ifølge en studie blant norske fastleger.

Illustrasjon: Tidsskriftet

Det anslås at en femtedel av medisinsk aktivitet er overforbruk (1). Gjør kloke valg-kampanjen har som mål å redusere denne overaktiviteten ved å øke bevisstheten hos både helsepersonell og pasienter om unødvendig og potensielt skadelig utredning og behandling. Norsk forening for allmennmedisin har derfor publisert ti anbefalinger for prosedyrer og behandlinger som kan gjøre mer skade enn nytte og som fastleger bør unngå (2, 3).

Ett år etter at anbefalingene ble lansert, undersøkte vi i hvilken grad fastleger i Norge kjente til dem og brukte dem i praksis (4). Av 8 149 fastleger som i 2021 mottok et nettbasert spørreskjema, svarte 900 (18 %). Respondentene var representative for fastleger når det gjaldt alder og enkelte andre bakgrunnsvariabler, men utvalget hadde en overvekt av kvinnelige og kommunalt ansatte fastleger. Det er også sannsynlig at

leger med særlig interesse for eller kunnskap om medisinsk overforbruk i større grad besvarte undersøkelsen, noe som kan ha ført til en overestimert av den opplevde nytten av kampanjen.

Blant respondentene oppga 81 % at de kjente til Gjør kloke valg. Av disse vurderte 82 % kampanjen som ganske eller veldig nyttig for å redusere overdiagnostikk og overbehandling i egen praksis. Ni av ti som kjente til kampanjen, rapporterte at de hadde endret praksis i tråd med én eller flere av anbefalingene.

«Dette kan tyde på at Gjør kloke valg har hatt en selvforsterkende effekt på portvokterrollen»

Fastleger som opplevde nytte av kampanjen rapporterte oftere at de oppnådde enighet med pasienter om å unngå unødvendige undersøkelser eller behandlinger. Dette kan tyde på at Gjør kloke valg har hatt en selvforsterkende effekt på portvokterrollen, særlig blant leger som allerede var engasjert i og hadde større mestring av denne rollen sammenlignet med kollegaer. Manglende eller lav opplevd nytte var derimot assosiert med høyere nivåer av arbeidsrelatert stress.

Blant fastlegene som ikke opplevde kampanjen nyttig (15 %), oppga 74 % at dette delvis skyldtes at kampanjen ikke hadde påvirket pasientenes oppfatning av behovet for utredning eller behandling. Halvparten mente at manglende tid til å sette seg inn i anbefalingene spilte en rolle.

«Blant fastlegene som ikke opplevde kampanjen nyttig, oppga 74 % at dette delvis skyldtes at kampanjen ikke hadde påvirket pasientenes oppfatning av behovet for utredning eller behandling»

Anbefalinger om å redusere medisinsk overaktivitet kan være en viktig støtte i fastlegenes portvokterrolle. De kan både styrke kompetanse og bevissthet og samtidig fungere som en påminnelse for leger som ikke alltid har praktisert i fullt samsvar med egen faglig kunnskap.

Studien viser også betydningen av stressreducerende tiltak for å støtte fastleger i å følge faglige anbefalinger. Det tar ofte lengre tid å oppnå enighet med pasienter om å unngå unødvendige tester enn å skrive en henvisning. Portvokterrollen vil også bli lettere å ivareta dersom befolkningen får økt bevissthet om ulempene med medisinsk overaktivitet.

LITTERATUR

1. OECD. Tackling wasteful spending on health. Paris: OECD Publishing, 2017. <https://doi.org/10.1787/9789264266414-en> Lest 24.9.2025.
2. ABIM Foundation. Choosing Wisely. An initiative of the ABIM Foundation. 2023. <https://www.choosingwisely.org> Lest 20.9.2025.
3. Den norske legeforening. Gjør kloke valg 2020. <https://www.legeforeningen.no/kloke-valg/anbefalinger/legeforeningens-anbefalinger/norsk-forening-for-allmennmedisin/> Lest 20.9.2025.

4. Breivold J, Rø KI, Nilsen S et al. Perceptions of the usefulness of Choosing Wisely among general practitioners in Norway: a nationwide survey. BMC Prim Care 2025; 26: 240. [PubMed][CrossRef]

Publisert: 3. november 2025. Tidsskr Nor Legeforen. DOI: 10.4045/tidsskr.25.0570

Opphavsrett: © Tidsskriftet 2026 Lastet ned fra tidsskriftet.no 14. juli 2026.